

Z Knihy Vybíral, Roubal – současná psychoterapie

Samostatné soudobé psychoterapeutické směry *)

1. Acceptance & Commitment Therapy ^{3) 4) 5) 12) 18)}
2. Adlerian Psychotherapy ^{3) 5) 11) 14)}
3. Analytical Psychology (C.G. Jung) ^{1) 3) 14)}
4. Anger Management ¹²⁾
5. Applied Relaxation ^{4) 12)}
6. Art therapy ^{2) 5) 10) 14)}
7. Assertive Community Treatment for Schizophrenia ⁴⁾
8. Attachment-Based Intensive Short-Term Dynamic Psychotherapy (Neborsky)
9. Attachment-based Psychoanalytic Psychotherapy ¹³⁾
10. Attachment Narrative Therapy ¹⁹⁾
11. Attachment – based family therapy ¹⁹⁾
12. Autogenic Training ^{1) 14)}
13. Behavioral Activation ^{3) 4) 5) 12)}
14. Behaviour Therapy / Behavior modification therapy ^{1) 3) 4) 5) 11) 10) 14)}
15. Behavioral Couple Therapy (for Depression) ⁴⁾ (for alcohol use disorders) ⁵⁾
16. Behavioral family systems therapy ⁵⁾
17. Behavioral Family Therapy ⁵⁾
18. Behavioral Marital Therapy ^{5) 16)}
19. Behavioral Systems Couple therapy ⁵⁾
20. Behavioral-systemic family therapy ⁵⁾
21. Bibliotherapy ⁵⁾
22. Biodynamic Psychotherapy ¹³⁾
23. Bioenergetic Analysis ^{1) 2) 14)}
24. Biofeedback Based Treatments for Insomnia ⁴⁾
25. Biosynthesis ^{1) 14)}
26. Body Psychotherapy ^{1) 13) 14)} resp. Body oriented therapy ⁵⁾ / Psychodynamic Body Therapy ³⁾
27. Brief (Psycho)Dynamic Psychotherapy ^{3) 5) 14)} / Brief Focal Psychodynamic Therapy ⁵⁾
28. Brief Integrative Marital Therapy ¹⁹⁾
29. Brief Relational Therapy ³⁾
30. Brief (Strategic) Family Therapy ^{3) 10) 16)}
31. Christian Therapy ³⁾
32. Client/person-centered psychotherapy ^{1) 3) 5) 11) 13)}
33. Cognitive Therapy ^{3) 4) 5)} (Beckian) ¹¹⁾
34. Cognitive Adaptation Training for Schizophrenia ⁴⁾
35. Cognitive Analytic Therapy ^{2) 3) 5) 8) 13)}
36. Cognitive Behavioral Therapy ^{3) 5) 10) 11)}
37. Cognitive Behavioral Analysis System of Psychotherapy (for Depression) ^{4) 5)}
38. Cognitive-Constructivist Psychotherapy ¹⁸⁾
39. Cognitive Hypnotherapy ³⁾
40. Cognitive Narrative Psychotherapy ³⁾
41. Cognitive Problem-Solving Skills Training ¹⁰⁾
42. Cognitive Processing Therapy ^{3) 4) 5)}
43. Collaborative Therapy / Collaborative Language System Therapy (Approach) ⁹⁾
44. Communicative Psychotherapy ^{1) 14)}
45. Community Reinforcement Approach ^{5) 12)}

46. Compassion (Focused) Therapy / Compassionate Mind Training ³⁾
47. Concentrative Movement Therapy ¹⁴⁾
48. Conjoint Therapy ^{3) 9)} / Conjoint Couple and Family Therapy ^{3) 16)}
49. Constructivist therapy ^{3) 14)}
50. Constructivist narrative family therapy ⁵⁾
51. Core Process Psychotherapy ¹³⁾
52. Creative Therapy ^{5) 14)}
53. Cue Exposure Therapy ⁵⁾
54. Cuento Therapy ^{3) 5)}
55. Culture-sensitive (multicultural, cross-cultural, intercultural) therapy ^{5) 6) 11) 13) 14)}
56. Dance therapy ^{2) 14)}
57. Danger ideation reduction therapy ¹²⁾
58. Daseinsanalysis ^{2) 3) 14)}
59. Dialectical behavior therapy ^{3) 4) 5) 12)}
60. Dialogical Gestalt Therapy / Gestalt/dialogical Psychotherapy ^{5) 13)}
61. Dialogical Psychotherapy ³⁾
62. Diversified Task-Oriented Psychotherapy ³⁾
63. Dramatherapy ¹⁴⁾
64. Dynamic Group psychotherapy ^{1) 14)}
65. Dynamic eclectic therapy ⁵⁾
66. Eclectic Therapy ^{3) 5) 14)}
67. Educational Psychotherapy ^{13) 14)}
68. Emotion-Focused therapy / Emotionally Focused Therapy ^{3) 4) 5)}
69. Emotionally Focused Family (Couple) Therapy ⁷⁾
70. Encounter groups ^{2) 3)} / Healing through encounter ¹⁶⁾
71. Erickson Hypnosis ¹⁴⁾
72. Existential Analysis ^{1) 13) 14)}
73. Existential Therapy / Existential Psychotherapy ^{3) 5) 11)}
74. Experiential (Group) Therapy ^{3) 5) 11)}
75. Experiential Constructivist Therapies ¹³⁾
76. Exposure and Response Prevention for Obsessive-Compulsive Disorder ⁴⁾
77. Exposure therapies ^{4) 5) 11) 14)}
78. Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) ^{3) 4) 5) 11) 13) 14) 18)}
79. Family Therapy ^{3) 5) 10) 14)}
80. Family-Based Treatment for Anorexia Nervosa / for Bulimia Nervosa ⁴⁾
81. Family Focused Therapy for Bipolar Disorder ⁴⁾
82. Family-network therapy ⁵⁾
83. Family Psychoeducation for Schizophrenia ⁴⁾
84. Family systems therapy ^{3) 5) 11)}
85. Feminist process experiential therapy ⁵⁾
86. Feminist Therapy ^{5) 6) 11)}
87. Focusing oriented psychotherapy ^{3) 5) 14)}
88. Functional analytic psychotherapy ³⁾
89. Functional family therapy ^{3) 5) 10)}
90. Generic family therapy ⁵⁾
91. Gestalt Therapy ^{1) 2) 3) 5) 11)}
92. Gestalttheoretical Psychotherapy ^{1) 14)}
93. Grief Therapy ⁵⁾
94. Group Analytic Family Therapy ¹⁴⁾
95. Group Cognitive-behavioral Therapy ³⁾

96. Group Experiential Psychotherapy ³⁾
97. Group Analysis ¹³⁾
98. Group Psychoanalysis ^{1) 3) 14)}
99. Group Psychodynamic-interpersonal Psychotherapy ³⁾
100. Group Psychotherapy / Group Therapy ^{1) 3) 5) 10) 14)}
101. Hakomi ¹⁴⁾
102. Healthy-Weight Program for Bulimia Nervosa ⁴⁾
103. Humanistic therapy ^{3) 5) 11) 14)}
104. Hypno Psychotherapy ^{1) 3) 5) 14)}
105. Hypnosis ^{3) 5) 14)}
106. Illness Management and Recovery for Schizophrenia ⁴⁾
107. Imago Relationship Therapy ¹²⁾
108. Implosive therapy ^{5) 11)}
109. Individual Psychology ^{1) 3) 14)}
110. Insight-oriented marital therapy ^{3) 5)}
111. Integrated Behavioral Couple Therapy ⁵⁾
112. Integrated Psychological Therapy ^{3) 5)}
113. Integrated Psychotherapy ¹⁹⁾
114. Integrated Systemic Therapy ^{3) 5)}
115. Integrative Cognitive Therapy ³⁾
116. Integrative Gestalttherapy ¹⁾
117. Integrative Problem-Centred Therapy – ¹⁹⁾
118. Integrative Psychotherapy ^{1) 3) 5) 11)}
119. Integrative Transactional Analysis ²⁰⁾
120. Intensive Short Term Dynamic Psychotherapy (Malan) ⁸⁾
121. Interpersonal Group Psychotherapy (IGP) ⁵⁾
122. Interpersonal Psychoanalysis ^{3) 5)}
123. Interpersonal Psychotherapy ^{2) 3) 4) 5) 11)}
124. Interpersonal Therapy for Depression ^{4) 8)}
125. Interpersonal, developmental and existential therapy ⁸⁾
126. Interpersonal and social rhythm / Interpersonal Social Rhythms
therapy ^{4) 5)}
127. Jungian ¹¹⁾/ Jungian Analysis ^{11) 13)}
128. Just Therapy ¹⁹⁾
129. Katathym Imaginative Psychotherapy ^{1) 2)}
130. Konzentrative Bewegungstherapie ²¹⁾
131. Lacanian Psychoanalysis ¹⁴⁾
132. Logotherapy ^{1) 3)}
133. Male-sensitive therapy ¹¹⁾
134. Manual-assisted cognitive therapy (MACT) ⁵⁾
135. Mentalization Based Treatment ^{3) 5)}
136. Metacognitive therapy ¹²⁾
137. Mindfulness-Based Cognitive Therapy / Satiterapie ^{3) 5)}
138. Morita Therapy ¹²⁾
139. Motivational interviewing ¹¹⁾
140. Motivational Enhancement Therapies ⁵⁾
141. Multidimensional Family Therapy ³⁾
142. Multidimensional Treatment Foster Care Model ¹⁰⁾
143. Multimodal Approach ^{1) 5) 18)}
144. Multiple family (group) therapy ^{5) 16)}

145. Multisystemic Therapy ^{5) 10)}
146. Music Therapy ²⁾
147. Narrative (Psycho)therapy ^{3) 9) 11)}
148. Neuro-Linguistic Psychotherapy ^{1) 13) 16)}
149. Network Therapy ¹⁶⁾
150. Nidotherapy ¹²⁾
151. Occupational Therapy ^{5) 10)}
152. Panic Control Therapy ³⁾ / Panic Control Treatment ¹⁷⁾
153. Paradoxical Intention for Insomnia ⁴⁾
154. Parent (Management) Training ¹⁰⁾
155. Pesso Boyden System Psychotherapy ¹⁹⁾
156. Physical Therapy ¹⁰⁾
157. Play Therapy ^{5) 10) 16)}
158. Pluralistic Couples Therapy ¹⁹⁾
159. Positive Psychotherapy ¹⁾
160. Prescriptive Therapy / Systematic Treatment Selection ¹⁷⁾
161. Primal (Psycho) therapy ^{5) 13)}
162. Problem-Solving Therapy ^{4) 5) 9)}
163. Process-Experiential (Psycho) therapy ^{3) 5) 18)}
164. Prolonged Exposure for Post-Traumatic Stress Disorder ⁴⁾
165. Psychoanalysis ^{1) 5) 11)}
166. Psychoanalytic Psychotherapy ^{3) 13)} / Psychoanalytic Therapy ⁴⁾ /
Psychoanalytically oriented psychotherapy ⁵⁾
167. Psychodrama ^{1) 2) 5) 13)}
168. Psychodynamic (Psycho)therapy ^{1), 3) 5), 11)} / Psychodynamically oriented
psychotherapy ⁵⁾ / Dynamic (Psycho)therapy ⁵⁾
169. Psychodynamisch Imaginative Traumatherapie ²¹⁾
170. Psychodynamic Interpersonal Therapy ^{5) 15)} resp. Brief
Psychodynamic Interpersonal Therapy ^{3) 5)}
171. Psychoeducational psychotherapy for schizophrenic patients ³⁾
172. Psychological Debriefing for Post-Traumatic Stress Disorder ⁴⁾
173. Psycho-Organic Analysis ¹⁾
174. Psychosynthesis ^{1) 13)}
175. Rational Emotive Therapy ⁵⁾
176. Rational Emotive Behavior Therapy ^{3) 11) 13)}
177. Reality Therapy ^{5) 11)}
178. Redecision Therapy ³⁾
179. Reinforcement Therapy / Community Reinforcement Therapy ^{3) 7)}
180. Relational Psychoanalysis ¹³⁾
181. Relationship Enhancement ⁷⁾
182. Relationship Management Psychotherapy ¹⁵⁾
183. Relaxation Training for Insomnia ⁴⁾
184. Reminiscence Therapy / Life Review Therapy ^{4) 5) 12)}
185. Sand Play Therapy ¹⁴⁾
186. Schema Therapy ³⁾ / Schema-focused (cognitive) Therapy ^{4) 5)}
187. Self-Management / Self-Control Therapy for Depression ⁴⁾
188. Self-System Therapy for Depression ⁴⁾
189. Sensory Integration Therapy ¹⁰⁾
190. Sex Therapy ^{3) 5)}
191. Sexual and Relationship Therapy ¹³⁾

192. Short-term anxiety-provoking psychotherapy ^{3) 5)}
193. Short-Term Psychodynamic Therapy for Depression ⁴⁾
194. Sleep Restriction Therapy for Insomnia ⁴⁾
195. Social Learning/Token Economy Programs for Schizophrenia ⁴⁾
196. Social Skills Training ^{3) 4)}
197. Solution focused brief therapy ^{5) 11)}
198. Solution focused brief therapy ⁵⁾
199. Somatic Trauma Therapy ¹³⁾
200. Speech and Language Therapy ¹⁰⁾
201. Stimulus Control Therapy for Insomnia ⁴⁾
202. Strategic Family Therapy ¹⁶⁾ / Structural/Strategic Family Therapy ^{5) 14)}
203. Stress response system (Horowitz) ⁸⁾
204. Structural family therapy ^{5) 16)}
205. Structural systemic therapy ⁵⁾
206. Supportive Psychotherapy ¹⁵⁾ / Nondirective Supportive Therapy ⁵⁾
207. Supportive Analytic Therapy ¹⁵⁾
208. Supportive–expressive therapy ^{3) 5)}
209. Systematic Care for Bipolar Disorder ⁴⁾
210. Systemic Familytherapy ¹⁾
211. Systemic Therapy ¹⁵⁾
212. System-Oriented individual psychotherapy ³⁾
213. Tara Ropka Therapy ¹³⁾
214. Time–limited dynamic psychotherapy ⁵⁾
215. Teaching Family Model ³⁾
216. Technical eclecticism ¹¹⁾
217. Testimony Psychotherapy ³⁾
218. Therapeutic Community ^{14) 15)}
219. Transactional Analysis ^{1) 2) 5) 11) 13)}
220. Transference-focused Psychotherapy ^{3) 4) 5)}
221. Transpersonal Psychology / Psychotherapy ¹³⁾
222. Transtheoretical Therapy ^{6) 11) 18)} / Multitheoretical Psychotherapy
223. Twelve Step Facilitation Therapy ⁵⁾
224. Ubuntu therapy ³⁾
225. Well-being Therapy ¹²⁾

Vysvětlivky indexů:

(Index za názvem směru odkazuje na zdroj, v němž je psychoterapeutický směr zmiňován jako samostatný.)

1 Modality uznané v Evropské asociaci pro psychoterapii – stav v roce 2009.

2 Jako samostatný směr uvádějí Grawe, Donatiová a Bernauerová – viz Grawe, K., Donati, R., Bernauer, F. (1994). *Psychotherapie im Wandel. Von der Konfession zur Profession*. Göttingen: Hogrefe. Nebo uvedeno v: Grawe, K. (2004). *Psychological Therapy*. Cambridge (MA), Göttingen: Hogrefe & Huber.

3 Články věnované výzkumu v daném směru nebo danému přístupu lze najít v předních časopisech, např. v *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training; Journal of*

Consulting and Clinical Psychology; Psychotherapy Research; American Journal of Psychotherapy; Journal of Psychotherapy Integration; Journal of Contemporary Psychotherapy; International Journal of Psychotherapy; Journal of Humanistic Psychology; Journal of Clinical Psychology aj.

a/nebo v psychiatrických časopisech jako *American Journal of Psychiatry; European Psychiatry; European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience; Archives of General Psychiatry; Advances in Psychiatric Treatment; Acta Psychiatrica Scandinavica; The Journal of Nervous and Mental Diseases; Schizophrenia Bulletin* aj.

4 Přístup je uveden v seznamu *research supported treatments* (EST), na jehož existenci odkazuje např. Sekce klinické psychologie Americké psychologické asociace. V tomto seznamu 60 empiricky podložených přístupů (stav v listopadu 2009) je v názvu příslušného směru na konci uvedena i uznaná indikace, tedy např. „...pro panickou poruchu“ apod. Uvádíme bez indikace tam, kde se s názvem lze setkat i bez tohoto dodatku, např.: Acceptance & Commitment Therapy. Některé specifické EST zde samostatně uvedeny nejsou. Např. Behavioral and Cognitive Behavioral Therapy for Chronic Low Back Pain. V seznamu máme samostatně uvedeny Behavior Therapy a Cognitive Behavioral Therapy; proto již neuvádíme samostatně jejich speciální indikaci. Jako psychoterapeutický směr jsme z tohoto seznamu nezahrnuli Supported Employment for Schizophrenia.

5 Psychoterapii uvádějí autoři nejvlivnějších knih, reprezentujících současný stav výzkumu v psychoterapii a podávajících zevrubný přehled o oboru ve světě. Za zásadní jsme považovali přehledové dílo: Lambert, M.J. (Ed.) (2004). *Bergin and Garfield's Handbook of Psychotherapy and Behavior Change* (5th Ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc. Pro eventuální doplnění a kontrolu jsme zvolili další dva tituly: Castonguay, L.G., Beutler, L.E. (Eds.) (2006). *Principles of Therapeutic Change That Works*. New York: Oxford University Press. Corsini, R., Wedding, D. (2008). *Current Psychotherapies*. Belmont: Thomson Brooks/Cole (8. vydání)

6 Jako samostatnou psychoterapii uvádějí: Prochaska, J., Norcross, J. (1999). *Psychoterapeutické systémy*. Praha: Grada.

7 Uvádějí: Cain, D. J., Seeman, J. (Eds.). (2002/2007). *Humanistická psychoterapie: Příručka pro výzkum a praxi*. Praha: Portál. 1. a 2. díl.

8 Jako samostatná psychoterapie uvedena v knize: Coren, A. (2001). *Short-Term Psychotherapy. A Psychodynamic Approach*. Basingstoke: Palgrave. Dále v článcích v *International Journal of Short Term Psychotherapy*, posléze *International Journal of Intensive Short-Term Dynamic Psychotherapy*, který vycházel do roku 2000.

9 O směru se píše v časopisech pro rodinnou terapii, např. ve: *Family Process; Journal of Family Psychotherapy, The Family Journal*.

10 Tento model terapie je zaveden v oblasti psychoterapie dětí a dospívajících, dětí s ADHD, dětí s mentální retardací apod. – uvedeno např. na stránkách APA <http://ucoll.fdu.edu/apa/> (Child and Adolescent Mental Health Consumer Website) v lednu 2009.

11 Uvedeno v přehledech: Norcross, J. C., Alford, B. A., & DeMichele, J. T. (1992). The future of psychotherapy: Delphi data and concluding observations. *Psychotherapy*, 29, 150–158. A/nebo uvedeno v: Norcross, John C.; Hedges, Melissa; Prochaska, James O. (2002). The Face of 2010: A Delphi Poll on the Future of Psychotherapy [Trends and Issues in Professional Psychology] *Professional Psychology: Research and Practice* Volume 33(3), June 2002, p 316–322.

12 Terapie je zahrnuta v seznamu www.commonlanguagepsychotherapy.org. V listopadu 2009 bylo na této stránce vytvořeno 72 slovníkových vizitek terapeutických postupů. Jde o příklad směsi modelů terapie a technik – autoři užívají jednotné označení „postup“ (*procedure*); některé zde uvedené terapie jsme přiřadili do tohoto seznamu, jiné patří do seznamu technik – někde to bylo evidentní (např. interpretace snů, využití protipřenosu). V některých případech jsme postup pojmenovaný jako „terapie“ (např. *expressive writing therapy*) zařadili mezi techniky – viz Příloha II.

13 Modalita akceptovaná UKCP, resp. název užívaný ve Velké Británii – viz stránky UKCP: United Kingdom Council for Psychotherapy (<http://www.psychotherapy.org.uk>)

14 Uvedeno v knize: Pritz, A. (Ed.) (2002). *Globalized Psychotherapy*. Vinna: Facultas.

15 Uvedeno v knize: Holmes, J., Bateman, A. (2002). *Integration in Psychotherapy. Models and Methods*. Oxford: Oxford University Press.

16 Uvedeno v knize: Simon, F. B., Stierlin, H. (1995). *Slovník rodinné terapie*. Hradec Králové: Konfrontace.

17 Terapie je samostatně probrána v knize L. Timuľáka *Research in Psychotherapy and Counselling* (Sage, 2008).

18 Uvedeno v knize: Sommers-Flanagan, J., Sommers-Flanagan, R. (2004). *Counseling and Psychotherapy. Theories in Context and Practice*. Hoboken, NJ: John Wiley.

19 O psychoterapii píší autoři v některé z kapitol knihy: Vybíral, Z., Roubal, J. (Eds.) (2010). *Současná psychoterapie*. Praha: Portál.

20 Přístup je rozšířen v komunitě transakčních analytiků.

21 Psychoterapie rozšířená v Německu, Rakousku a Švýcarsku.

* Děkujeme prof. Louisi Castonguaymu za kritické posouzení kritérií, podněty a poskytnutá vodítka pro vypracování tohoto soupisu. Dále děkujeme studentům oborů psychoterapie a psychologie za vydatné příspěvky ke tvorbě tohoto seznamu, a to zejména E. Danelové, R. Hodovalovi, R. Plchové, V. Kulhavému a H. Příbylové. Bez jejich mravenčí práce by seznam nebyl podložen jasnými důkazy v tom smyslu, že v seznamu uvedené přístupy jsou v odborné literatuře skutečně považovány za samostatné, že se o nich píše a že jsou v odborníky akceptovány.